

“Το σημείο του Λαζάρου”: όταν κινούνται οι νεκροί...

/ [Πεμπτουσία](#)

surgical operation Κατά την διάρκεια των τριάντα τελευταίων ετών έχει διαπιστωθεί η ύπαρξη ασυνήθιστων κινήσεων σε εγκεφαλικά νεκρούς ασθενείς λίγα, συνήθως, λεπτά μετά την αποσύνδεση από τον αναπνευστήρα και την τέλεση της δοκιμασίας της άπνοιας.

Στο δημοσίευμα της επιτροπής του Harvard το έτος 1968 αναγράφεται μεταξύ των άλλων κριτηρίων για τη διάγνωση του εγκεφαλικού θανάτου η έλλειψη ύπαρξης κινήσεων (αυτόματων και προκλητών) και η μη ύπαρξη αντανακλαστικών⁶⁸. Τα κριτήρια για τον προσδιορισμό του εγκεφαλικού θανάτου σύμφωνα με την Ad-Hoc επιτροπή της ιατρικής σχολής του Harvard καθορίστηκαν από τον καθηγητή Raymon Adams⁶⁹ και περιλάμβαναν την μόνιμη κατάσταση της πλήρους αδυναμίας πρόσληψης ερεθισμάτων και της πλήρους αδυναμίας απόκρισης στα ερεθίσματα. Κατά συνέπεια όλες οι αυτόματες κινήσεις και τα εκλυόμενα αντανακλαστικά πρέπει να είναι απόντα στην κατάσταση του εγκεφαλικού θανάτου.⁷⁰

Η αντίστοιχη όμως επιτροπή του 1981, η οποία καθιέρωσε την έννοια του «ενιαίου» («uniform») ορισμού του θανάτου σχολίαζε ότι η δραστηριότητα του περιφερικού, νευρικού συστήματος και των αντανακλαστικών του νωτιαίου μυελού είναι δυνατόν να επιμένουν μετά τον θάνατο.⁷¹

Τα τελευταία τριάντα χρόνια διαπιστώθηκε ότι εγκεφαλικά νεκροί ασθενείς μπορεί να πραγματοποιήσουν ασυνήθιστες κινήσεις, λίγα, συνήθως, λεπτά μετά την αποσύνδεση από τον αναπνευστήρα και την πραγματοποίηση της δοκιμασίας της άπνοιας. Οι συνηθέστερες από αυτές τις κινήσεις είναι το σημείο του Λαζάρου (Lazarus sign)⁷² το οποίο συνίσταται σε :

- σήκωμα των ώμων
- περιστροφή της μέσης

□ τα χέρια λυγίζουν στους αγκώνες, άγονται προς το στήθος σε στάση προσευχής, φέρονται στο ύψος του λαιμού και τελικώς πέφτουν στο κρεβάτι

□ τέντωμα των δακτύλων

□ λύγισμα και τέντωμα των ποδιών και των δακτύλων των ποδιών⁷³

□ Κινήσεις κεφαλής με έκταση του βραχίονα⁷⁴

□ Κινήσεις που έδιναν την εντύπωση προσπάθειας σύλληψης του ενδοτραχειακού σωλήνα⁷⁵

Εδώ να σημειώσουμε ότι όταν υπάρχουν τέτοιες κινήσεις θεωρείται απαραίτητη η διενέργεια επιβεβαιωτικών δοκιμασιών για τη διάγνωση του εγκεφαλικού θανάτου.⁷⁶

Τι σημαίνουν οι κινήσεις αυτές; Από πού προέρχονται; Οι απόψεις δίστανται. Ο επιστημονικός ιατρικός κόσμος δεν έχει καταλήξει για τις κινήσεις αυτές, δεν ξέρουν τι σκοπό έχουν και από πού εκφύονται.

Σύμφωνα με τον καθηγητή πυρηνικής ιατρικής στο ΑΠΘ κ. Κων/νο Καρακατσάνη αυτά τα σύνθετα νωτιαία αντανακλαστικά και αυτοματισμοί οι οποίοι εκλύονται σε μερικούς εγκεφαλικά νεκρούς ασθενείς προσομοιάζουν πολύ με μερικές στερεότυπες κινήσεις που άγονται διά του εγκεφαλικού στελέχους, όπως οι περιστροφικές κινήσεις της κεφαλής που ελέγχονται από τους πυρήνες Prestitial και Precomissuralis) αντίστοιχα. Αυτές οι στερεότυπες κινήσεις είναι κατορθωτές μόνον όταν λειτουργούν οι ανωτέρω πυρήνες του μεσεγκεφάλου και του κατωτέρου διεγκεφάλου. Επομένως, το γεγονός ότι προσομοιάζουν αυτές οι κινήσεις με τις προαναφερθείσες στερεότυπες κινήσεις θα μπορούσε να εγείρει την υποψία ότι οι εμπλεκόμενοι (στις κινήσεις αυτές) πυρήνες του εγκεφαλικού στελέχους θα μπορούσαν να είναι βιώσιμοι σε ασθενείς, οι οποίοι κατά τα άλλα έχουν διαγνωσθεί ως εγκεφαλικά νεκροί.⁷⁷

Τα ισχύοντα κριτήρια για την διάγνωση του εγκεφαλικού θανάτου απαιτούν την πλήρη διακοπή όλων των λειτουργιών του εγκεφάλου, συμπεριλαμβανομένου και του εγκεφαλικού στελέχους, αλλά δεν απαιτούν διακοπή της λειτουργίας του νωτιαίου μυελού. Πολλές σύνθετες κινήσεις (όπως η περιστροφή της κεφαλής, κινήσεις που προσομοιάζουν με αναπνοή, αυτόματες κινήσεις των άκρων-εκτός από την παθολογική κάμψη και έκταση-τονικά αντανακλαστικά) έχουν περιγραφεί σε διάφορους ασθενείς που έχουν διαγνωσθεί ως εγκεφαλικά νεκροί.⁷⁸

Σημειώσεις

68 A definition of irreversible coma. Report of the Ad-Hoc committee of the Harvard Medical School to examine the definition of brain death . JAMA 1968; 205: 337-340, σελ. 337-338 και βλ. στο Καρακατσάνης μν.εργ. σελ.97

69 Adams RD. fore word: xi. Im :Wijdicks EFM, (ED) Brain death. Lippincott Williams and Wilkins: Philadelphia 2001:P. xi

70 Οπ.π.

71 Guidelines for the determination of death. Report of the Medical Consultants on the diagnosis of death to the president's commission for the study of ethical problems in Medicine and biometical and behavioral research. JAMA 1981;, 246:2184-2186, σελ. 2185, και βλ. στο Καρακατσάνης μν.εργ. σελ.97

72 Ropper AH. Unusual spontaneous movements in brain death patients. Neurology (Cleveland) 1984; 34:1089-1092, σελ. 1089 και βλ. στο Καρακατσάνης μν.εργ. σελ. 97

73 Saposnik G., Maurino J., Bueri J.A., Movements in brain death, European Journal of neurology 2001; 8:209-213, και βλ. Στο Χατζηνικολάου Μητροπολίτου Μεσογαίας μν.εργ. σελ. 43

74 Christie JM, O'lenic TD, Cane RD. Head turning in brain death . J Clin anesth (United Statets) 1996; 8: 141-143. Abstract.

75 Ropper AH. Unusual Spontaneous movenents in brain death patients. Neurology σελ. 1089-1090

76 Wan Norman GA. A matter of life and death. Anesthesiology 1999:, 91 (1): 275-287, σελ. 285

77 Καρακατσάνης (2011) «Εγκεφαλικός θάνατος: Θα πρέπει να αναθεωρηθεί», Διαθέσιμο και στο δικτυακό τόπο: http://www.oodegr.com/oode/koinwnia/epistimonika/anath_egef_than1.htm (30-01-14)

78 Καρακατσάνης (2011) «εγκεφαλικός θάνατος: Θα πρέπει να αναθεωρηθεί», διαθέσιμος και στο δικτυακό τόπο:

Παρατήρηση: η ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ συνεχίζει την παρουσίαση με τη μορφή σειράς άρθρων της μελέτης “Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ Η ΑΠΟΨΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ”, του θεολόγου και νοσηλευτή **Νικόλαου Στανίτσα**. Πρόκειται για αναθεωρημένης έκδοση του κειμένου που κατατέθηκε ως διπλωματική εργασία στη Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου με επιβλέποντες καθηγητές τους ΚΟΪΟ ΝΙΚΟΛΑΟ, ΦΑΝΑΡΑ ΒΑΣΙΛΕΙΟ και ΛΟΗ ΝΕΚΤΑΡΙΟ.